

„...spowiedź życia, jęk zmarnowanej młodości,
spazm niezaspokojonego serca” – *Wielki Testament*
François Villona

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Bronisław Geremek, *Śmiech w cieniu szubienicy: O Villonie*, „Znak”, t. 8, 1983, s. 1276–1278.
- Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1998, s. 283–284.
- Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1998, s. 314–315.
- Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, Warszawa 1998, s. 348.

- Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1998, s. 349.
- Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1998, s. 351–352.
- Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] François Villon, *Wielki Testament*, 1927, s. VII.
- Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] François Villon, *Wielki Testament*, Warszawa 1927, s. VIII.
- Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] François Villon, *Wielki Testament*, Warszawa 1927, s. XV.

„...spowiedź życia, jęk zmarnowanej młodości, spazm niezaspokojonego serca” – *Wielki Testament* François Villona

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Pierwszy poeta nowożytnej Francji to postać owiana legendą. Włóczęga i bandyta, który nieomal skończył na szubienicy albo – jak twierdzą niektórzy badacze literatury – zmyślił to wszystko, zostawił po sobie niezwykle testament. Jego poetycka spowiedź stała się kamieniem milowej francuskiej literatury. François Villon pisał o tym, czego doświadczył na własnej skórze. Barwny i niebezpieczny Paryż połowy XV wieku, jego spelunki, środowisko wyrzutków społecznych, złodziei i prostytutek to naturalne otoczenie Villona, jego świat i źródło jego inspiracji. Nikt przed nim nie znalazł w tym poezji, nikt nie był tak przejmujący.

Twoje cele

- Dowiesz się, w jakich czasach żył i tworzył François Villon.
- Wskażesz cechy, które wyróżniają tego poetę na tle epoki.
- Dokonasz analizy wybranych utworów François Villona.
- Wyjaśnisz znaczenie motywu *ubi sunt* w kontekście fragmentu *Testamentu* François Villona.

Przeczytaj

Schyłek epoki

Życie i twórczość François Villona przypada na XV wiek, kiedy w całej Europie widoczne są już oznaki odrodzeniowej myśli humanistycznej, choć idee późnego średniowiecza jeszcze na dobre nie przeminęły.

” Tadeusz Boy-Żeleński

Od tłumacza

Wiek XV-ty, który był kolebką Villona, jak również i poprzedzający go wiek czternasty, nie są we Francji okresem interesującym pod względem piśmienniczym. Jest to, z punktu widzenia kultury, epoka przejściowa; epoka, w której gmach średniowiecza rozpada się i kruszeje, zaledwie zaś tu i ówdzie odosobnieni budownicy gromadzą dopiero

cegły pod przyszłą budowlę Odrodzenia. Stany, instytucje, na których zasadzał się porządek społeczny, zdradzają znamiona wyczerpania lub potrzebę głębokich reform. Wspaniały, połyskujący stalą i złotem rynsztunek feudalnego rycerstwa stał się czczą dekoracją; pod religią rycerskiego „honoru” kryje się egoizm, brutalność, brak poczucia

Portret François Villona namalowany przez Ludwiga Rullmanna, XVIII/XIX w.

narodowego, chciwość i zdrada. Kościół, szarpany schizmą, od samych szczytów dający obraz zgorzenia, uprawiający handel odpustów i godności kościelnych, gromadzący olbrzymie bogactwa przez dłonie zakonów żebrzących, nie odwraca wprawdzie od wiary, ale nie daje też silnych podstaw życia moralnego.

Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] François Villon, *Wielki Testament*, 1927, s. VII.

Pieter Bruegel, *Walka karnawału z postem*, 1559

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Kryzys literatury

Tadeusz Boy-Żeleński zwraca uwagę, że na tle przebrzmiałych, często podobnych literackich opowieści i powstałych w średniowieczu schematów gatunkowych poezja François Villona wydaje się wręcz nowatorska.

Tadeusz Boy-Żeleński

Od tłumacza

” Podobnież i dawne źródła literatury i poezji wysychają. Stare powieści i rapsody rycerskie stały się martwą literą, obcą już przez sam język, który, od czasu Powieści Okrągłego Stołu, uległ znacznemu przeobrażeniu. Ostatnim dziełem szerokiego tchu jest *Romans Róży*, a raczej jego druga część, pióra Jana de Meung (1277) – ale i to już jest dawna przeszłość, która, przez wiek XIV i XV, pokutuje we wtórnych naśladownictwach, wlokąc za sobą cały kram zimnych i rozwlekłych alegorii. Poezja, nie znajdując źródeł, z których by była dla niej nowa treść, staje się igraszką dworską, zasklepia się w problemach formalnych. Obracając się w kręgu konwencjonalnych tematów (srogość kochanki, niestałość losu, nieubłagany kres wszystkiego w śmierci etc.), szuka chluby w trudności formy i wirtuozostwie, o jakim nie śniło się dzisiejszym poetom. Wreszcie lata poprzedzające rok 1431 – datę urodzenia Franciszka Villona – stają się dobą najgłębszego upadku Francji, najechanej przez Anglików, pustoszonej rabunkiem i pożogą, zarazą i [kontrybucjami](#), słowem wszystkimi klęskami długoletniej i zacieklej wojny. W tej to epoce, w roku, w którym spalono na stosie w Rouen Dziewicę Orleańską, urodził się w domu paryskich nędzarzy przyszły włóczęga, bandyta, sutener i złodziej, który część życia spędził w więzieniach, a cudem jedynie uniknął szubienicy, a który, dziwną igraszką losu, miał się stać, obok tej wielkiej patronki Francji, jedynym świetlanym punktem posępnej i mrocznej epoki. Tak wielką jest potęga poezji, gdziekolwiek zapłonie prawdziwa jej iskra! [...] Czym był Villon, na tle połowy XV wieku, dla francuskiego piśmiennictwa? Spróbuję to objaśnić w kilku słowach. Villon jest pierwszym poetą Francji w nowożytnym znaczeniu; jest w poezji francuskiej pierwszą wybitną jednostką. [...]

Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] François Villon, *Wielki Testament*, Warszawa 1927, s. VIII.

Teraz Villon

Siła poezji François Villona tkwi w tym, że autor szuka inspiracji wokół siebie, a jego twórczość wypływa z doświadczeń życiowych. Świat, w którym żyje Villon, to nie świat rycerzy i pięknych dam, ale przestępców, prostytutek, skazańców, łotrów i rzezimieszków. O nich między innymi są wiersze poety.

Hieronim Bosch, *Ogród ziemskich rozkoszy*, między 1490 a 1500

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

” Tadeusz Boy-Żeleński

Od tłumacza

Villon natomiast bierze stare, gotowe formy, aby je odmłodzić żywą krwią swoją; aby w nich dać siebie: gorącą, namiętą, rzewną spowiedź życia, jęk zmarnowanej młodości, spazm niezaspokojonego serca. Nie ucieka się do pomocy fikcji poetyckiej ani alegorii, nie przypina sobie szlachetnego [koturnu](#), nawet koturnu nieszczęścia; jak nikt przed nim, a mało kto po nim, bez szaty godowej wchodzi do zaczarowanego pałacu wielkiej sztuki; od pierwszego wiersza mówi

do nas on sam, biedak, więzień, zbrodniarz, „miłośnik z hańbą przepędzony” i „ochłostany nago”, kochanek grubej Małgosi... a wszystko „dla braku trochy maiętności”... Villon jako artysta wyróżnia się zmysłem rzeczywistości: nie szuka poezji w obłokach ani w urojeniu, znajduje ją tuż koło siebie, bierze ją z błota ziemi, i, mocą dziwnego czarodziejstwa, wszystko, co weźmie w rękę, zamienia w przejmującą poezję. Jest to poeta na wskroś egotyczny, czystej krwi liryk, i jako taki Villon jest odosobnionym zjawiskiem: ta żyła poezji kryje się po nim i przepada gdzieś pod ziemią; nie ma dla niej miejsca ani w humanizmie wieku XVI, ani w klasycznym i obiektywnym wieku XVII, ani w filozoficznej grze myśli wieku XVIII. [...]

Villon jest pierwszym poetą Francji przez swą twórczość w zakresie języka. Uczynił w poezji to, co później Rabelais w prozie: miał dawniej naiwnej, czasem niedołęznej gwary, lub też miał kunsztownych formalnych łamańców, wyrażających mdłe i konwencjonalne uczucia, mowa Villona płynie wprost z serca; w sercu, we krwi znajduje dla swych uczuć wyraz bezpośredni, prosty i doskonały: kunsztowny, ale zupełnie innym, głębokim kunsztem! Niezwykłym zjawiskiem była w owej epoce jego giętkość wyrazu dla każdego odcienia myśli, lekka igraszka żartu, swoboda i śmiałość w przechodzeniu od pustoty do tragicznej powagi, od cynizmu do modlitwy. [...]

Spuścizna literacka Villona jest bardzo szczupła. Obejmuje ona wdzięczny, lecz błahy poemacik *Legaty* (*Les Lais*, w dziś. franc. *Les legs*) zwany też Małym Testamentem, dalej Wielki Testament i kilka okolicznościowych ballad, które późniejsi wydawcy dołączyli do Wielkiego Testamentu jako Kodycyl (nazwa ta nie pochodzi od Villona); wreszcie kilka wspomnianych już ballad w żargonie złodziejskim. Tak więc główna treść Villona zamyka się w Wielkim Testamencie. Nie jest to bynajmniej jednolity, planowo

skomponowany utwór; przeciwnie, jest to mieszanina bardzo nierównej wartości. Podjąwszy jeszcze raz poetycką formę Legatów (nie nową zresztą w średniowiecznej poezji), Villon rozszerzył ją i pogłębił, naśladując w konsekwentnej parodii wiernie wszystkie szczegóły formalnego testamentu; po czym, stworzywszy w ten sposób ramy dopuszczające wszelkiej swobody w dygresjach, opracił w nie szereg utworów, przeważnie ballad, datujących [się] widocznie z rozmaitych epok jego życia. [...]

Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] François Villon, *Wielki Testament*, Warszawa 1927, s. XV.

Ciekawostka

Michaił Bachtin (1895-1975) - rosyjski teoretyk literatury, filozof, kulturoznawca i literaturoznawca. Największe prace badacza dotyczą, m.in. karnawalizacji, czyli ludowej kultury śmiechu.

Słownik

dychotomia

(gr. *dichotomos* - przecięty na dwie części) - podział jakiejś całości na dwie różniące się zasadniczo części.

kontrybucja

(łac. *contributio*) - obowiązkowe świadczenia w naturze lub opłaty nakładane przez państwo zwycięskie na państwo pokonane lub przez władze okupacyjne na ludność kraju okupowanego

koturn

(łac. *cōthurnūs* - koturn, styl wzniosły, tragiczny, tragedia) - przesadna podniosłość i pompatyczność gestów, wypowiedzi itp.

legaty

(łac. *legare* - zapisać komuś coś) - zapisanie w testamencie określonych dóbr osobie niebędącej spadkobiercą; też: to, co zostało w ten sposób komuś zapisane

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z fragmentem artykułu Bronisława Geremka i napisz, jaką rolę odgrywała zabawa słowem w literaturze średniowiecznej.

Polecenie 2

Podaj trzy cechy charakteryzujące poezję François Villona.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PQUllqIYx>

Tekst Bronisława Geremka zatytułowany *Śmiech w cieniu szubienicy: O Villonie* ma kluczowe znaczenie dla rozumienia poezji François Villona. Autor omawia zagadnienie kodów językowych, jakimi posługiwał się francuski poeta, by tworzyć w ten sposób teksty oryginalne i wyjątkowe na tle swojej epoki. Jednocześnie Geremek pokazuje późne średniowiecze jako czas, kiedy w literaturze nie tylko pojawiały się postaci walecznych rycerzy, świętych i męczenników oraz idealnych władców, ale też nie stroniono od żartów, zabawy słowem i językowych kalamburów.

Kody François Villona

Bronisław Geremek

Śmiech w cieniu szubienicy: O Villonie, „Znak”

„Pomysł testamentu jako poetyckiej formy przesłania, której użył Villon w 1456 i 1461 roku, nie jest czymś zaskakującym w tych latach. Odwoływał się do niej wszak popularny poeta piętnastowieczny, Alain Chartier, pojawiała się ona w parodystycznych utworach, które produkowała jako formę uczonej zabawy korporacja personelu sądowego zwana „Basoche”. Parodia w średniowiecznej literaturze była formą popularną, która poddawała procedurom śmiechu wszystko to, co spowite było powagą lub nawet świętością. W kręgu Bachtinowskiej „kultury śmiechu” funkcjonują oba testamenty zarówno poetyckimi procedurami formalnymi, jak i treścią. Gra słów jest ustawicznie stosowanym zabiegiem. Villon sięga do odmienności dialektowych dzięki czemu zwiększa się pole ambiwalencji znaczeniowych. I potem hula po tych wieloznacznościach, wciąga do nich także brzmienie nazwisk, z których każde odnosi się do rzeczywistych postaci, ale także kryje pewne znaczenie, przywołuje pewne obrazy, określa rzeczy i czynności. [...] Spryt i oszustwo są nie tylko przedmiotem utworów, ale i swego rodzaju zasadą konstrukcji formalnej poczynając od autobiograficznej formy testamentu, przez dosłowne traktowanie nazw paryskich gospód i tawern jak osób, zwierząt czy rzeczy, po grę słów (i sylab) w imionach i nazwiskach legatariuszy. [...]

Budzić może pewne niedowierzanie lub zdziwienie, że poeta uprawiał tego typu igraszki. Wśród drobnych utworów Villona znaleźć zresztą można *Balladę przysłów*, w której wszystkie wiersze zaczynają się od słowa *tant* i kilka innych jeszcze opartych na zasadzie monotonii konstrukcji. Ale trzeba pamiętać, że te zabawy w owych czasach były rozpowszechnioną praktyką literacką. W literaturze francuskiej XV wieku spotkać można wiele przykładów i to w kręgu piśmiennictwa dworskiego utworów, których kunszt wyrażał się właśnie w żonglerce słowem, w spiętrzaniu kalamburów, w eksploatacji wieloznaczności lub podobieństw słownych. W piśmiennictwie i w ogóle w kulturze średniowiecza szerokie miejsce zajmowała etymologia, którą traktowano jako klucz do rozumienia znaczeń. W uczonych traktatach i w żywotach świętych traktowano imiona i nazwy jako skryte znaczenia, sensowne same przez się imię człowieka charakteryzowało jego cechy psychiczne i fizyczne, stanowiło zapowiedź przyszłych czynów, a etymologia nazwy miasta pozwalała zrozumieć jego losy historyczne. Zastosowanie takich złożonych procedur formalnych tylko pozornie zawęża odbiór utworów do kręgu elity wtajemniczonych. W kulturze średniowiecza szeroko rozpowszechniona jest polisemia, możliwość odczytywania tego samego tekstu jakby w różnych płaszczyznach. Nawet w scenach z Pisma św., czy to przedstawianych w ikonografii, czy to opowiadanych

słowem, zrozumienie ich zależy od kultury i wiedzy odbiorcy. [...] W tym kontekście należy rozumieć strukturę formalną poezji Villona. Stosowane są w niej różne kody, których zrozumienie zależało od biegłości czytelników czy słuchaczy. Jedni rozumieli uczone odniesienia do piśmiennictwa antycznego i do wydarzeń historycznych, inni odczytywali szyderstwo ze znanych postaci środowiska paryskiego, inni zabawiali się „grubymi a sprośnymi” aluzjami słownymi. Ten sam utwór, czy fragment utworu, mógł być odczytany w rejestrze poważnym, refleksyjnym, lirycznym z jednej strony, a w rejestrze kpiny i szyderstwa z drugiej strony”.

Źródło: Bronisław Geremek, *Śmiech w cieniu szubienicy: O Villonie*, „Znak”, t. 8, 1983, s. 1276–1278.

Sprawdź się

Tekst do ćwiczeń 1-4

” François Villon

Wielki Testament

Ballada o paniach minionego czasu

Powiedz mi, gdzie y w iakiej ziemi
Iest Flora, rzymska krasawica;
Archippa, cud między cudnemi,
Tais, stryieczna iey siostrzyca?
Ty, Echo, co głos wracasz skory,
Gdy pomknie nad strumienia biegi,
Mów, gdzie są Piękne dawney pory?...
Ach, gdzie są niegdysieysze śniegi!

Powiedzcie, kędy iest uczona
Helois, dla miłości którey
Abeylart Piotr, zmienion w kapłona
Żal swój w klasztorne zamknął mury?
Podobnież, gdzie ta monarchini,
Co, śmiertelnemi szyjąc ściegi
Worek, gachowi grób zeń czyni?...
Ach, gdzie są niegdysieysze śniegi!

Królowa Blanka, iak liliia,
Syrenim głosem zawodząca,
Berta o wielkiej stopie, Liia,
Bietris, Arambur, Alys wrząca,

Iohanna, co w męzczyźńskiej szacie
Anglików gnała precz szeregi,
Gdzież są? Wy mówcie, ieśli znacie?..
Ach, gdzie są niegdysieysze śniegi!

Przesłanie

Nie pytay, kędy hoże dziewczki
Idą stąd, y na iakie brzegi,
Iżbyś nie wspomniał tey przyśpiewki:
Ach, gdzie są niegdysieysze śniegi!

Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1998, s. 283–284.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Określ podmiot liryczny i adresata wypowiedzi lirycznej *Ballady o paniach minionego czasu* François Villona.

Ćwiczenie 2

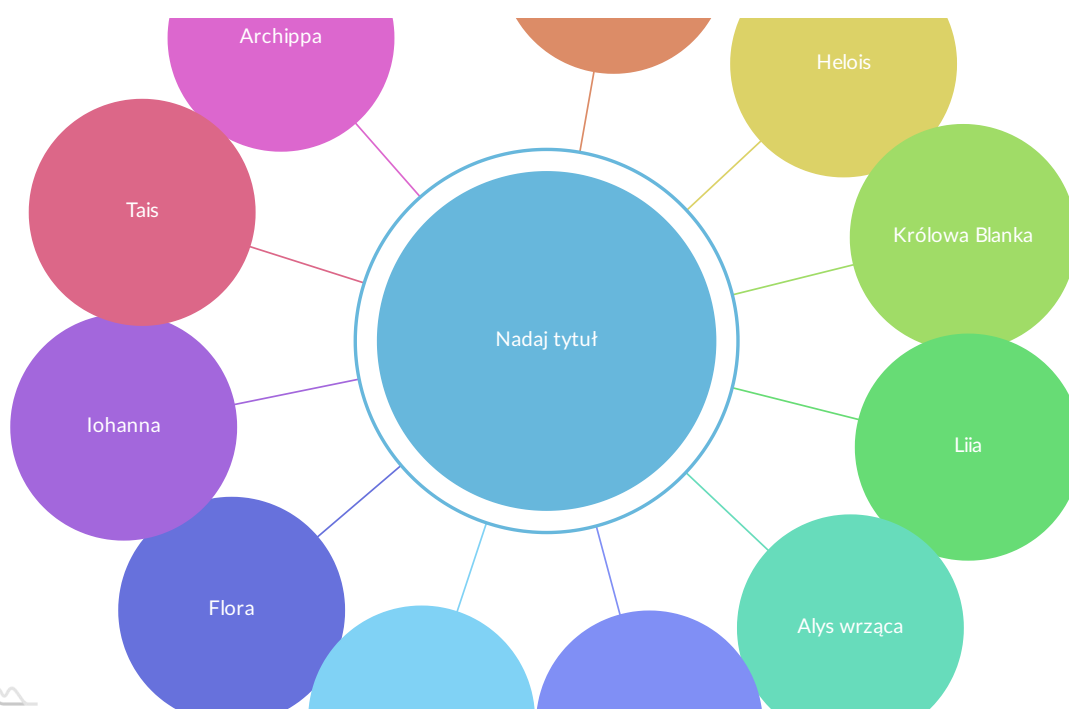
Zaznacz rolę, jaką pełni w tekście François Villona wyliczenie.

- żadne z powyższych
- podkreśla, że przemijanie wartości doczesnych dotyczy wszystkich ludzi
- pobudza czytelnika do refleksji nad upływem czasu
- pokazuje oczytanie autora

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z mapą myśli i nadaj jej tytuł.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, jak rozumiesz pochodzące z *Ballady o paniach minionego czasu* słowa: „Ach, gdzie są niegdysieysze śniegi!”.

Tekst do ćwiczeń 5–6

” François Villon

Wielki Testament

Ballada Wilona dla swej miłej

Zwodna miłości, cierpieniem zbyt droga,
Okrutna w skutku, w słodczy obłudna,
Miłości twardsza niżli stal złowroga,
Mogę cię nazwać, morderczyni cudna,
Serca biednego ty śmiertelny czarze,
Pycho sekretna y wszytkim iednaka,
Oczy okrutne! Czyż ludzkość nie każe
Nie dręczyć, ale wspomagać biedaka?

Lepiej bych czynił, szukaiąc pomocy
Indziew, w przystani iakiej barziew lubey;
Nic mnie nie zdoła wybawić z twej mocy,
Trzeba mi pchać się sromotnie do zguby;
Eyże! Mężczyzna, czy też dziecko ze mnie?
Y coż stąd? Zginę, skoro doła taka...
Choć litość radzi, niestety daremnie:
Nie dręczyć, ale wspomagać biedaka.

Przydzie ta chwila, kiedy czas, zbyt skory,
Pożółci, zmarszczy twe nadobne kwiecie;
Śmiałbym się, gdybych doczekał tej pory:
Ba, nie, naówczas — ieśli żyw na świecie —
Staruchem będę, ty maszkarą podłą.
Owoć goń zdrowo; gdyś mnie leda iaka,
Bądź lepsza innym, y miey to za godło:
Nie dręczyć, ale wspomagać biedaka.

Przesłanie

Xiążę, ty kochasz; wraz bierze mnie trwoga,
Iż krzywem okiem spoźrzysz na cherlaka;
Lecz zacna dusza powinna, prze Boga,
Nie dręczyć, ale wspomagać biedaka.

Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1998, s. 314–315.

Ćwiczenie 5

” Zwodna miłości, cierpieniem zbyt droga,
Okrutna w skutku, w słodczy obłudna,
Miłości twardsza niżli stal złowroga,
Mogę cię nazwać, morderczyni cudna,
Serca biednego ty śmiertelny czarze,
Pycho sekretna y wszystkim iednaka, [...]

Z fragmentu *Ballady Wilona dla swej miłey* François Villona wypisz trzy środki stylistyczne i nazwij je.

Przykład	Nazwa środka stylistycznego
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

Ćwiczenie 6

Jaki obraz miłości wyłania się z tekstu *Ballady Wilona dla swej miłey*? Zredaguj odpowiedź w dwóch zdaniach.

Teksty do ćwiczeń 7-8

” François Villon

Wielki Testament

CXLV

Item Dzieciaczkom Nalezionym
Nic, ba, straconym trza mi radzić;
Ieśli ich naydę w kątku onym,
U Mańki Iaie – miast się wadzić.
Niech posłuchają: w oney szkole
Przeczytam im lekcyikę małą;
Niech baczy, kto ma dobrą wolę;
To iuż ostatnia, iak się zdało.

Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, Warszawa 1998, s. 348.

” François Villon

Wielki Testament

Piękna lekcya Wilona dla straconych dzietek

CLVI

Dzieciaczki miłe, toć stradacie
Naypirsze dobro, wy mi wierzcie;
Kleryczki zacne, wy, co macie
Lipkie rączęta, skóry strzeżcie;
Do Montpippeau y do Ruclu
Koleń Kaięński biegł ochotnie,
W iurności wielkiej y weselu;
Ano, zczezł późniey dość sromotnie...

Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1998, s. 349.

” François Villon

Wielki Testament

Ballada zawieraiąca dobrą naukę dla chłopiąt złęgo życia

Bo czyś handlarzem iest odpustów,
Frantem, szalbierzem, graczem w kości,
Sparzysz się, na kształt tych oszustów,
Co ich przygrzano do białości;
Czyś zdraycą iest, co wstydu nie ma,
Rabusiem, gwałcicielem święta,
Gdzie zysk wasz idzie - iak kto mniema? -
Wszystko na karczmę y dziewczęta.

Drwiy, rymuy, śpieway, gray na fletni,
Iak ci szaleńcy, bezwstydnicy,
Trefnuy, mać wodę co naszpetniey,
Wyczyniay w miastach, na ulicy,
Błazeństwa, igry, komedyie,

Wygryway w kręgle y karcięta:
Gdzież wszystko idzie? Mam dac szyię?
Wszystko na karczmę y dziewczęta.

Od takich plugastw miey się z dala;
Imay się pługą, sierpa, brony;
Koniom służ, boday za kowala,
Ieśliś iest człowiek nieuczony;
Lecz ieśli płótno, len, konopie
Przędziesz, gdzież póydzie ta zaczęta
Praca, gdy skończysz?
Wiesz-li, chłopie?
Wszystko na karczmę y dziewczęta.

Przesłanie

Pludry, kaftany, krasne płaszcze,
Suknie y wszytkie wręcz szmacięta
Idą na figle te hulaszczce:
Wszytko na karczmę y dziewczęta.

Źródło: François Villon, *Wielki Testament*, [w:] *Pieśń o Rolandzie, Dzieje Tristana i Izoldy, François Villon Wielki Testament*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1998, s. 351–352.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, kim są bohaterowie przywołanych fragmentów *Wielkiego Testamentu* François Villona.

Ćwiczenie 8

Dlaczego ludzi z nizin społecznych François Villon czyni bohaterami swoich wierszy?
Zaznacz właściwe odpowiedzi.

- Autor wyraża sprzeciw wobec literatury oficjalnej.
- Jest to intymna forma wypowiedzi poetyckiej nieprzeznaczona dla szerokiego grona odbiorców.
- Są to ludzie mu bliscy – Villon najprawdopodobniej w takim środowisku się obracał.
- Żadne z powyższych.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: „...spowiedź życia, jęk zmarnowanej młodości, spazm niezaspokojonego serca” – *Wielki Testament* François Villona

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu sformułowanych sądów;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;
- 2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

Lektura obowiązkowa

- 8) François Villon, Wielki testament (fragmenty);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- poznaje postać François Villona,
- wskazuje cechy, które wyróżniają tego poetę na tle epoki,
- dokonuje analizy wybranych utworów François Villona,
- wyjaśnia znaczenie motywu *ubi sunt* w kontekście fragmentu *Wielkiego Testamentu* François Villona.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- odwrócona klasa;

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel prosi wskazaną (lub wybraną) osobę o odczytanie tematu lekcji wyświetlonego na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika. Następnie zadaje uczniom pytania: kim był François Villon? W jakiej epoce tworzył? Co wyróżnia jego twórczość na tle innych dzieł epoki? Prosi wybranego ucznia lub uczennicę o zapisywanie propozycji.
Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom cele zajęć oraz wspólnie ustala z nimi kryteria sukcesu. Podaje temat lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel odtwarza audiobook, a następnie poleca, by uczniowie, w parach, wykonali polecenia z tej sekcji. Później wybrane osoby przedstawiają propozycje odpowiedzi.
2. W drugiej części tej fazy lekcji nauczyciel odtwarza muzyczną interpretację *Ballady o paniach minionego czasu* (patrz materiały dodatkowe). Prosi, by uczniowie śledzili tekst (w sekcji „Sprawdź się”). Pyta słuchaczy o wrażenia, uczniowie rozmawiają swobodnie.
3. Następnie prowadzący zajęcia poleca, by uczniowie wykonali (indywidualnie) ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”: ćw. 1-4. Weryfikuje poprawność odpowiedzi.
4. Wskazane osoby odczytują treść ćwiczeń 5 i 6 i uczniowie wykonują je wspólnie.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Ćwiczenie 7 i 8 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

- *Ballada o paniach minionego czasu*, wyk. Hanna Banaszak, Mirosław Czyżykiewicz, dostępna w internecie.
- Jacques Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, Warszawa 1995.
- Bronisław Geremek, *Śmiech w cieniu szubienicy: O Villonie*, „Znak”, t. 8, 1983, s. 1276–1278.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialny „Audiobook” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.